

УДК: [94:33.021.8](477)«1957»

Передумови та причини економічної реформи 1957 року в Україні

С.О. ЗІНЬКОВСЬКИЙ

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Луганськ, Україна,
E-mail: sergey-zink@yandex.ru

Авторське резюме

У статті аналізується сукупність об'єктивних і суб'єктивних причин, що спонукали радянське керівництво до пошуків нових методів господарювання всередині 1950-х років.

З приходом до влади М. С. Хрущова радянська економіка потребувала нового поштовху до прискореного індустріального розвитку за допомогою нових методів господарювання. Було вичерпанам таке джерело для інтенсивного розвитку народного господарства, як західні репарації та частково обмежені можливості командно-адміністративної системи з тотальної примусової мобілізації населення. Міністерська модель, вичерпавши себе в сталінську епоху, була вже непридатна вирішити нові амбітні плани в умовах зростаючих масштабів економіки. Давались в знаки нові тенденції в суспільно-політичному житті суспільства, які в поєднанні з тиском зростаючих економічних проблем зумовили варіант політики, розрахованої на прискорений економічний розвиток.

Ліквідація галузевої системи управління промисловістю мала й політичний підтекст. За допомогою господарської реформи М. С. Хрущов збирався послабити економічний вплив опозиції на чолі з головою Ради Міністрів Г. М. Маленковим.

Ключові слова: промисловість, реформа, раднаргосп, міністерство

© С.О. Зіньковський, 2013

Background and causes of economic reforms in 1957 in Ukraine

S.O. ZINKOVSKYI

Luhansk Taras Shevchenko national university, Luhansk, Ukraine, E-mail: sergey-zink@yandex.ru

Abstract

This article analyzes a set of objective and subjective reasons that prompted Soviet leadership to seek new methods of management in the mid- 1950s .

Since coming to power of Khrushchev Soviet economy needed a new impulse to the rapid industrial development through new methods of management. Western reparations and partly limited possibilities of administrative-command system of total forced mobilization of population have been expired as a source for intensive development of the economy. Ministerial model exhausted itself in the Stalin era, and was already unfit to realize new ambitious plans in the conditions of increasing scales of the economy. New tendencies in social and political life of society, combined with the pressure of increasing economic problems determined the policy alternative designed for rapid economic development.

Elimination of the branch management industry had a political subtext as well. With economic reform Khrushchev was going to reduce the economic impact of the opposition, led by the Head of Soviet of Ministers G.M. Malenkov.

Keywords: industry, reform, economic council, ministries

Постановка проблеми. Історія незалежної України супроводжувалась постійними реформами економічної системи. Труднощі в ході економічних перетворень у значній мірі обумовлені недостатністю науково-теоретичного опрацювання основних проблем переходу від централізованої керованої економіки до економічної системи, основу якої складають автономні господарюючі об'єкти, що діють у цілях реалізації власних інтересів. Тому в наш час актуальним є вивчення історичного досвіду, пов'язаного з подібними реформаційними процесами в нашій країні у минулому. Таким досвідом була економічна реформа 1957 року, коли було зроблено спробу демократизації суспільства, зміни системи управління народним господарством.

Аналіз досліджень і публікацій. На сьогодні дана проблема залишається недостатньо вивченою. В радянські часи, з усуненням від влади М. С. Хрущова, існувала негласна заборона на дослідження економічних реформ даного періоду. З початком перебудови, а особливо зі здобуттям незалежності України дещо активізувався процес вивчення економічної моделі, в основі якої лежали раднаргоспи, зокрема з'явилися праці О. В. Ворошилова «Економічна реформа в Україні (1957 – 1965)» та П.Л. Гордієнка «Економічні реформи 50-х – першої половини 60-х років у промисловості УРСР (з історичного досвіду)». З радянських часів збереглася тенденція пов'язувати весь негатив і невдачі реформ згаданого періоду на «суб'єктивний волюнтаризм» М.С.Хрущова. Перехід до системи раднаргоспів, зазвичай, оцінювався як несподіваний і загалом безперспективний крок М.С. Хрущова. Тим самим реформа 1957 років зводилася лише до реалізації непродуманих ідей радянського лідера, проте, задумка, практична реалізація, успіхи і невдачі господарських реформ визначаються сукупністю об'єктивних і суб'єктивних чинників. Саме вони потребують додаткового вивчення.

Метою дослідження є аналіз об'єктивних і

суб'єктивних причин, що спонукали радянське керівництво до пошуків нових методів господарювання в епоху 1950-х років.

Виклад основного матеріалу. Економіка Радянського Союзу в середині 1950-х рр. мала вирішити нові завдання. За різними підрахунками в роки четвертої п'ятирічки в СРСР близько 50 % устаткування для новозбудованих та відновлених об'єктів забезпечували репараційні поставки з Німеччини, Румунії, Угорщини та Фінляндії [9, с. 192]. Хоча в наступній п'ятирічці обсяг репарацій значно скоротився, вони продовжували відігравати важливу роль в якісному розвитку економіки. З вичерпаністю цього джерела для розвитку народного господарства й деяким скороченням темпів економічного зростання актуальним ставав пошук більш ефективних методів господарювання. До того ж, М. С. Хрущовим було висловлено твердження, що незабаром СРСР має наздогнати і випередити найрозвинутіші капіталістичні країни за базовими економічними показниками. Вирішення подібних амбітних завдань було можливе лише за умови здійснення зміни самої економічної моделі адже за кількісними показниками економіка Радянського Союзу загалом та Радянської України зокрема могла конкурувати з західними країнами, проте за якісними показниками вона залишалася далеко позаду. Це було спричинено екстенсивними, планово-директивними методами господарювання, консервативністю міністерської системи.

Економіка УРСР відставала від провідних капіталістичних країн за технічними показниками. Недостатньо швидко впроваджувалися у виробництво найновіші розробки науки і техніки. Так, у Міністерстві місцевої промисловості України з 986 підприємств, що випускали широкий асортимент товарів, поточкові лінії та конвеєри в 1955 р. були лише на 70 підприємствах. У промисловій кооперації з 2497 артілей поточкові лінії і конвеєри мали лише 90 [13, арк. 236].

Давався в знаки і нерівномірний розвиток економіки України, перенасичення її ресурсомісткими підприємствами важкої промисловості. У 1950-і роки відкривались тисячі новозбудованих заводів і фабрик, проте недостатньо уваги приділялось підвищенню ефективності підприємств, які працювали до цього. Поступово посилювались структурні диспропорції: якщо в 1940 році на долю важкої індустрії припадало 62% всієї промислової продукції, то в 1959 році цей показник збільшився до 71% [6, с. 56], що призвело до зменшення обсягів виробництва товарів широкого вжитку. Скорочувались темпи зростання продуктивності праці на підприємствах [2, с. 3]. У таких обставинах наукова еліта та владна верхівка відчували необхідність пришвидшення науково-технічного прогресу, здійснення серйозних системних перебудов в організації та керівництві промисловістю. В той же час необхідно було відповісти на два питання: як нагодувати й одягти людей, надати їм пристойні житлові умови та як покращити обороноздатність держави за допомогою випуску передових видів зброї? Відповідь на ці питання М.С. Хрущов бачив у новій децентралізованій моделі державного управління промисловістю. Зі зростанням масштабів виробництва, громіздкий галузевий апарат управління неповною мірою відповідав потребам часу, особливо в плані мобільності. Крім того реформа мала вирішувати проблему поглиблення міжгалузевих зв'язків і кооперації в промисловості. Наприклад, через сувору відомчу приналежність і відсутність кооперації в роботі на території тільки Дрогобицької області вели лісозаготівлі 9 лісозаготівельних організацій, а будівельні роботи були розосереджені в 21 будівельній організації [15, арк. 7]. Всі ці установи діяли окремо одна від одної і не могли вирішити амбітних завдань, що стояли перед радянською економікою.

Необхідно було вирішити і питання незручної системи постачання. Кожне міністерство і відомство мало свої бази і склади, внаслідок чого підприємства отримували сировину з баз в інших регіонах, хоча така ж сировина була в тій або іншій республіці. Так, у 1956 р вивіз і ввіз однакових матеріалів у Волинській області характеризувався такими цифрами: лісу-кругляку вивезено 215,6 тис. кбм, завезено 36 тис. кбм; пиломатеріалів вивезено 25.4 тис. кбм., завезено 18 тис. кбм; меблів вивезено на 7 млн. крб, завезено на 8 млн. крб, паркету вивезено 168 тис. кв. м., завезено 5 тис. кв. м. [12, арк. 16]. Все це перевантажувало транспортну мережу та заважало продуктивній діяльності створюючи лише видимість роботи. Результатом цього ставало зростання собівартості продукції та ціни на неї.

Існували проблеми і в системі низового планування: різні неузгоджені плани підприємству – цеху – дільниці спускалися на початку

річного, квартального, місячного виробничого циклу. Такі умови призводили до збоїв в організації виробництва. Все це робило план не працюючим інструментом, а номінальним документом для нарахування заробітної плати і премій, які залежали від відсотка виконання планових завдань. Зосередження в центрі більшості оперативних функцій і надмірна регламентація діяльності підприємств народного господарства ускладнювали виробництво на місцях. В такій ситуації логічним було перенесення планової ініціативи з центру на місця.

Раднаргоспна модель мала вирішити проблему відомчості, яка полягала у внутрішній зачиненості міністерств і гальмувала розвиток економіки. Зі значним зростанням кількості міністерств (а їх на початку 1953 р. в Україні існувало 51) [16, с. 52] відомчість склалася в стійкий господарський механізм, протидіючи своєю самодостатністю як державно-політичному центру, так і територіям. Положення, що створювалось, ще Й. Сталін пов'язував з незацікавленістю міністерств вирішенням нових, не включених у план загальнодержавних питань. Замість вирішення питання відбувалось або бюрократичне листування, або висунення вимоги виділити для його вирішення додатково фінансові і матеріальні кошти.

Консерватизм відомчості проявив себе навіть на грудневому 1956 р. Пленумі ЦК КПРС. Передбачуване скорочення капіталовкладень сильно зачіпало інтереси низки галузей. Деякі міністри, посиляючись на рішення XX з'їзду, висловилися проти скорочення капіталовкладень в їхні галузі. Найрішучіше виступав міністр кольорової металургії СРСР П. Ломако. «Якщо мені не дадуть те, що я просив, то я повинен узяти за рахунок інших підприємств», – стверджував він. «То хіба це міркування міністра? – обурювався М. Хрущов. – Якщо нам не дадуть!» Міністр повинен виходити із вартості, із економічності. Це була б більшовицька думка, а те, що ви говорите, це – рвацтво» [4, с. 96]. Існуюча система створювала патову ситуацію. Від міністрів вимагали економічних підходів, але вони не мали дієвих економічних важелів впливу на підприємства інших відомств, що поставляли необхідну сировину й устаткування для галузі.

Будь-яке міністерство на своїй території намагалось збудувати широке коло допоміжних підприємств, таке «феодалне господарювання», де випуск продукції відбувався дрібними обсягами і за різноманітною номенклатурою, що гальмувало впровадження новітніх маловитратних технологій. Так, ХТЗ у 1957 р. виготовив нестандартного устаткування, запчастин для ремонту електростанцій, металорізальних верстатів, ливарного устаткування, товарів широкого вжитку майже на 1 млн. крб. [5, с. 97 – 98]. Ця особливість господарської діяльності міністерств вела до того, що значна кіль-

кість фабрик і заводів УРСР виробляли одну й ту ж продукцію. Так, тільки у місцевій і кооперативній промисловості України меблі виготовляли 438 підприємств, чавунне литво – 159 [13, арк. 232]. Подібна підміна міжгалузєвої інтеграції продуктивних сил внутрішньогалузєвою відомчою кооперацією виглядала особливо невдало у порівнянні з США, де вже тоді характерною рисою виробництва була наявність розгалуженої мережі вузькоспеціалізованих підприємств. Зокрема, автомобільна промисловість була «зав'язана» на понад 10 тисячах спеціалізованих підприємствах-постачальниках різних фірм. У радіотехнічній промисловості налічувалося понад 5 тисяч постачальників, у електропромисловості – 4 тисячі, у суднобудуванні – більше однієї тисячі [8, с. 5 – 6].

Відомчість породжувала нераціональні перевезення. Так, у Чернігівській області напередодні реформи цукрові заводи виробляли близько 100 тис. тонн цукру, область споживала близько 30 тис. тонн., з яких половина завозилась із інших областей. Чернігівський лікєро-горілчаній завод отримував спирт для виготовлення своєї продукції з інших областей, тоді як такої ж якості спирт, вироблений на спиртових заводах області, вивозився за її межі [14, арк. 64 – 65].

Через таку систему відомчої кооперації, яка не зважала на місце розташування підприємств, у СРСР транспортні витрати зросли в 1955 р. в порівнянні з 1950 р. на 2 млрд. крб. [11, с. 173]. Необхідно було розірвати внутрішню міністерську закритість і створити більш раціональну, наближену до підприємств систему управління промисловістю.

У тогочасній пресі активно висвітлювалась проблема збільшення бюрократичного апарату управління міністерств і відомств. Розширення кількісного складу керівництва призводило, перш за все, до відриву міністерств і відомств від низових ланок виробництва, поганої обізнаності про умови і потреби виробництва, неспроможності реально оцінити обстановку в районі, де знаходилися підпорядковані їм потужності виробництва. В якості протиприроди бюрократичній тенденції, непереможності апарату, його відірваності від виробничого процесу на місцях передбачалося відновити в повному обсязі принцип демократичного централізму в управлінні народним господарством, надавши більше економічної самостійності регіональним структурам влади.

Проміжні структурні підрозділи між заводами, управліннями і міністерствами не вирішували багатьох господарських питань, а міністерство було неспроможним вивчити потреби кожного підприємства. Наприклад, через це неповністю використовувалися потужності нафтопереробних заводів. На нафтопереробні заводи міста Дрогобича з управління нафтопромислу «Бориславнафта» поступала обмежена

кількість нафти і тому провадилось її завезення на переробку з віддалених нафтопромислів країни. В той же час Міністерство нафтової промисловості проводило поставку бориславської нафти на інші заводи [15, арк. 5]. Лише за 1956 рік і січень-лютий 1957 року з Борислава було вивезено 3922 цистерни нафти. Через вузьковідомчий підхід з боку Міністерства нафтової промисловості СРСР виробничі потужності Дрогобицького машинобудівного заводу впродовж усіх післявоєнних років використовувались на 45–50 %. До того ж, за цей час завод сім раз передався в підпорядкування різних главків зазначеного міністерства [15, арк. 5].

У середині п'ятдесятих років починається активний пошук виходу з даної ситуації, за допомогою децентралізації. Змінюється співвідношення між загальносоюзними і союзно-республіканськими міністерствами. Якщо ще в 1952 р. налічувалося 30 загальносоюзних і 21 міністерство РМ УРСР, то в 1954 – 24 і 22, в 1955 – 25 і 26, в 1956 р. – 22 і 28, а в квітні 1957 – 23 і 29 відповідно [16, с. 52]. Одночасно відбувалася передача підприємств загальносоюзного підпорядкування у ведення союзних республік. З 1953 до 1956 р. близько 10 тис. підприємств та установ були передані в підпорядкування Української РСР, що збільшило частку республіканської промисловості з 30,0 до 76,0 % [1, с. 94].

Причиною цих процесів було прагнення політичного центру позбутися паперово-бюрократичної тяганини. Особливе паперове навантаження лягало на Держплан СРСР, який злився з Держпостачем. Об'єднана установа відчувала серйозні проблеми, пов'язані зі зростаючим обсягом обов'язків, а, відповідно, і канцелярських паперів. Канцеляризм підміняв реальну роботу службовців. Як наслідок, план на п'яту п'ятирічку передбачав лише загальні директиви. Чіткі плани для установ та республік з виробництва й будівництва не встигли розробити; довгостроковий план розбудови за кожною конкретною сферою економіки не був розроблений, як і перспективний план всебічної розбудови й становлення тих чи інших економічних районів.

Крім розвантаження загальносоюзних структур від бюрократичної тяганини, М. С. Хрущов за допомогою створення раднаргоспів переслідував таку мету, як підірвати могутність міністерств і відомств. У 1954–1955 рр. М. Хрущовим була проведена широка кампанія по боротьбі з бюрократизмом, спрямована на підірвання міністерського всевладдя. «Міністерства – це надбудова, – казав М. Хрущов, – все, що створює хліб, це не тут, не в Москві, там є і люди, і організатори. А тут люди, які розробляють директиви... Міністерства – все це непродуктивна надбудова у виробництві, що не бере участі. Навіть треба переглядати Мініс-

терства республіканські. Треба робити упор на область, на район, на МТС, на радгосп» [10, с. 157]. За допомогою територіальної системи управління передбачалося досягти певних завдань: прискорити промислове переобладнання і залучити досягнення науково-технічної революції: зменшити кількісний склад бюрократичного апарату; підвищити кадрову оснащеність периферії за рахунок кваліфікованих управлінців, відправляючи їх безпосередньо на місце. Переходу до системи раднаргоспів передувала критика системи міністерств. ВУ ЦК КПРС було зроблено висновок, що в умовах командно-адміністративної економіки науково-технічний розвиток залежав від міністерств і Держплану, а міністерства були неспроможні забезпечити належну виробничу базу для переходу до науково-індустріальної стадії розвитку, оперативно розпорядитися наявним науково-технічним потенціалом країни. На підтвердження цього А. Мікоян говорив на XX з'їзді: «У сфері сервісу США діють 2 млн. автоматів, а у нас – одиниці» [17, с. 366]. У 1956 році промислові міністерства отримали тільки 60% необхідних приладів, 50% лічильних машин, лише 15% електронних математичних пристроїв [3, с. 54 – 55]. Промисловий перепис 1954-го виявив, що частка ручної праці у чорній металургії склала 34,6%, у вугільній – 44,1%, в машинобудуванні – 48%, лісозаготівлях – 67,8% [7, с. 2].

На XX з'їзді партії всебічний розвиток автоматизації суспільного виробництва було виділено як «головну ланку». У доповіді М. Булганіна «Про директиви шостого п'ятирічного плану» було особливо підкреслено, що виконання широкої програми технічного прогресу багато в чому буде залежати від того, якого розмаху досягне розвиток спеціалізації і коопе-

рування в промисловості [18, с. 35]. Передбачалося всьляко розвивати спеціалізацію в промисловості, одночасно об'єднуючи спеціалізовані виробничі ланки в укрупнені територіально-виробничі комплекси (комбінати), що активно використовують місцеві ресурси. За допомогою міністерств виконати ці завдання було важко, нова система управління промисловістю мала б бути більш «гнучкою» і наближеною до об'єктів виробництва.

Висновки. Таким чином, у середині 1950-х років радянській економіці потрібен був новий поштовх до прискореного розвитку. Міністерська модель, вичерпавши себе в сталінську добу, була вже непридатна вирішити нові амбітні плани в умовах зростаючих масштабів економіки. Давалися в знаки нові тенденції в суспільно-політичному житті суспільства, які в поєднанні з тиском зростаючих економічних проблем зумовлювали варіант політики, розрахованої на прискорений економічний розвиток.

Партійна й державна бюрократія виступала в цей час як реакційний «просталінський» табір. Цей прошарок влаштовувала перспектива втрати своїх привілеїв у суспільстві. М. Хрущов і його сподвижники усвідомлювали, що ліквідація існуючого масивного бюрократичного апарату можлива лише за умови ліквідації міністерств і організації принципово нової моделі управління в економіці.

Відкритим залишалось питання про форму управлінської системи, яка б забезпечила новий ривок в економіці. За умови непохитності загального вектора – підпорядкування підприємств через багатоланкову систему політичному центрові. Владна верхівка намагалась певною мірою децентралізувати систему управління промисловістю, що М. С. Хрущов вирішив зробити за допомогою раднаргоспів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Баран В. Україна в умовах системної кризи (1946 – 1980-і рр.) / В. Баран, В. Даниленко / В. К. Баран // Україна крізь віки: у 15 т. – К.: Альтернативи, 1999. Т. 13. – 1999. – 302 с.
2. Всі сили на здійснення історичних рішень XX з'їзду КПРС // Комуніст України. – 1956. № 3. – С. 3.
3. Клименко К. Техничко-економические проблемы автоматизации производства в СССР / К. Клименко, М. Раковский // Коммунист – 1956 – № 16. – С. 54 – 55.
4. Мерцалов В. И. Реформа управления промышленностью и строительством 1957 – 1965 гг. (на материалах Восточной Сибири): Дис... д-ра історичних наук : 07.00.02. / Мерцалов Віктор Іванович. – Иркутськ, 2001. – 471 с.
5. Мірошніченков П. Спеціалізація і кооперування машинобудівних підприємств Харківського економічного району / П. Мірошніченков, В. Сманцер // Економіка Радянської України. – 1959. – № 3. – С. 97 – 98.
6. Народне господарство Української РСР у 1959 році. Статистичний щорічник. – К.: Державне статистичне видавництво, 1960. – 713 с.
7. О задачах по дальнейшему подъему промышленности, техническому прогрессу и улучшению организации производства. Доклад Н.А. Булганина на Пленуме ЦК // Правда – 1955. – 17 июля. – С. 2.
8. Орлов Н. Специализация и кооперирование промышленности в шестой пятилетке / Н. Орлов // Плановое хозяйство. – 1956. – №3. – С. 5 – 6
9. Панова И. А. История России: конспективное изложение программных тем / И. А. Панова, Г. И. Ускова. – М. Изд-во МГУП, 2000 – 248 с.
10. Пыжиков А. В. Хрущевская «оттепель» / А. В. Пыжиков. – М.: Альмапресс, 2002. – 511 с.

11. Рубин. А. М. Организация управления промышленностью СССР (1917-1967 гг.) / А. М. Рубин. М. : Экономика, 1969. – 236 с.
12. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 2. Оп. 9. Спр. 3860. 145 арк.
13. Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі – ЦДАГО). Ф. 1. Оп. 6. Спр. 2511. 314 арк.
14. ЦДАГО. Ф. 1. Оп. 24. Спр. 4520. 241 арк.
15. ЦДАГО. Ф. 1. Оп. 24. Спр. 4522. 47 арк.
16. Цикулин В. А. История государственных учреждений СССР. 1936 – 1965 гг. / В. А. Цикулин. – М. : Госюриздат, 1966. – 358 с.
17. XX съезд Коммунистической партии Советского Союза. 14-25 февраля 1956 года. Стенографический отчет. : в 2 т. – М. : Госполитиздат. – Т. 1. – 1956. – 640 с.
18. XX съезд Коммунистической партии Советского Союза. 14-25 февраля 1956 года. Стенографический отчет. : в 2 т. – М. : Госполитиздат. – Т. 2. – 1956. – 577 с.

Стаття надійшла до редакції 15.10.2013

REFERENCES:

1. Baran V. Ukrayina v umovah systemnoyi kryzy (1946 – 1980 rr.) (Ukraine in a systemic crisis (1946 – 1980)). *Ukrayina kriz viky*. K. Vol. 13, 1999, 302 p.
2. Vsi syly na zdiysnennya istorychnyh rishen XX z'yizdu KPRS (All power to conduct historical decisions of the XX Congress of the CPSU). *Komunist Ukrayiny*, 1956, № 3, P. 3.
3. Klimenko K. Tehnyko-ekonomycheskye problemy avtomatyzatsyy proyzvodstva v SSSR (Techno-economic problems of automation of production in the USSR). *Kommunist*, 1956, № 16, PP. 54 – 55.
4. Mertsalov V.I. Reforma upravleniya promishlennostyu i stroytelstvom 1957 – 1965 (na materyalah Vostochnoy Sybyry) (Reform management of industry and construction 1957 – 1965. (on the material of eastern Siberia)): Dis ... Dr. historical sciences: 07.00.02. Irkutsk, 2001. 471 p.
5. Miroshnychenko P. Spetsializatsiya i kooperuvannya mashynobudivnyh pidpryyemstv Harkivskoho ekonomichnoho rayonu (Specialization and cooperation in machine building enterprises of Kharkov Economic Area). *Ekonomika radyanskoyi Ukrayiny*, 1959, № 3, PP. 97 – 98.
6. Narodne gospodarstvo Ukrayinskoyi RSR u 1959 rotsi. Statystychnyy schorichnyk (The economy of the Ukrainian SSR in 1959. Statistical Yearbook), Kyiv, 1960, 731 p.
7. O zadachah po dalneyshemu podemu promyshlennosti, tehnikeskomu progressu i uluchsheniyu organizatsii proizvodstva. Doklad N. A. Bulganina na Plenumе CK (On the tasks to further raise the industry, technological progress and better organization of production. Report by NA Bulganin at the Plenum of the Central Committee). *Pravda*, 1955, July 17, P. 2.
8. Orlov N. Spetsyalyzatsiya i kooperirovaniye promshlennostyu v shestoy pyatyetke (Industry specialization and cooperation in the sixth five-year plan). *Planovoe hozyaystvo*, 1956, № 3, PP. 5 – 6.
9. Panova I. A. Istoriya Rossii: konspektivoe izlozhenie programnyh tem (History of Russia: presentation of software topics). М., 2000, 248 p.
10. Pyzhikov A. Hrushevskaya «ottepел» (Khrushchev's «thaw»), М., 2002, 511 p.
11. Rubin A. M. Organizatsiya upravleniya promyshlennostyu SSSR (1917 – 1967 gg.) (Organization of Management industry of the USSR (1917 – 1967)). М., 1969, 236 p.
12. Central State Archive of Higher Authorities of Ukraine, no. of fund 2, no. of description 9, case no. 3860, amount of folias 145.
13. Central State Archive of Public Organizations of Ukraine (next – CSAPOU), no. of fund 1, no. of description 6, case no. 2541, amount of folias 314.
14. CSAPOU, no. of fund 1, no. of description 24, case no. 4520, amount of folias 241.
15. CSAPOU, no. of fund 1, no. of description 24, case no. 4522, amount of folias 47.
16. Tsykulyyn V.A. I storiya hosudarstvennyh uchrezhdeniy v SSSR. 1936 – 1965 hh. (History hosudarstvennyh centers of the USSR. 1936 – 1965). М., 1966, 358 p.
17. XX sezd Kommunisticheskoy partii Sovetskogo Soyuzа. 14 – 25 fevralya 1956 godа. Stenografichesky otchet. (XX Congress of the Communist Party of the Soviet Union. 14-25 February 1956. Verbatim Report), v 2 t., М., Vol. 1, 1956, 640 p.
18. XX sezd Kommunisticheskoy partii Sovetskogo Soyuzа. 14 – 25 fevralya godа 1956. Stenografichesky otchet. (XX Congress of the Communist Party of the Soviet Union. 14-25 February 1956. Verbatim Report). : v2 t., М., Vol. 2, 1956, 577 p.

Зінковський Сергій Олександрович – аспірант
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка
Адреса: 91011, м. Луганськ, вул.Оборонна, 2
E-mail: sergey-zink@yandex.ru

Zinkovskyi Serhii Oleksandrovych – postgraduate
Luhansk national Taras Shevchenko university
Address: 2, Oboronna Str., Lugansk, 91011
E-mail: sergey-zink@yandex.ru